

İstanbul tarihinden yapıtlar:

Kanlıca yalıları

Yazan : Reşat Ekrem Koçu

"Şu son aylar içinde A. Cabir Vada'nın "Boğaziçi konuşuyor ve Kanlıca tarihçesi" adındaki eserini büyük bir zevk ile okudum.

Muharrir, 1889 da Kanlıcaya yerleşmiş bir ailemın Boğaziçinde yerleşmiş evlâdır; "53 seneden beri burada ikamet eylemekteyim. Sizin için müsaadesi nisbetinde bu meslekteki zevat ile temas etmek ve bilgilerimi dinlemek zevkidir. İşittiklerimin bir kısmını kaydettim. Bir kısmını da hafızamda tuttum. Yaşım altmış biri ikmal etmiştir. Kanlıca hakkındaki malûmatımı, pek azı kalmış olan ömrüm nihayete ermeden, bir deftere otuzun yazarak sandıdan tayin edemiyeceğim bir kimseye hâtıra olarak bırakmayı tahayyül ederdim" diyor, ve 1941 de, Kanlıcanın ilk kâhâneleri yalıyı yaptıran Boğaziçi hem şehrisi olan Yedigöncü Sedat Simavi ile tanıştıktan sonra bu hâtıra defterinin bir kitap haline geldiğini bildiriyor. Muhakkak ki çok güzel bir eser basmış olan Sedat Simaviye bir karışık sıfatıyla şükranımı kaydetmek isterim; "Boğaziçi" dediği nazif eşsiz güzellikteki su yolunun iki boyunca inci taneleri gibi sıralanmış bütün köylerin tarihçelerini ne sahip olabilmek için de, Boğaziçinin her köyünde bir hayli tâbiin mal sahibi olmasını dilerim.

"Kanlıca tarihçesi" ni aziz okuyucularımıza güven ile tavsiye edebilirim; Bu güzel eserde bundan fazlasına muhtaç değildir. Aşağıdaki satırları, A. Cabir Vada'nın hâtıralarından bir ek olarak yazıyorum.

Sayın Vada, Kanlıca yalıları faslında, ki oldukça zengindir, kitabın son otuz sayfasını doldurur, bize şu yapıları tanıttır:

Mahmut Celâlettin paşa yalı, Çakalburnu karakolu, Şeyhülislâm Hüseyin efendi yalı, Keçecizade Fuat paşa yalı, Kezublî Hasan efendi yalı, Mektupçu Ali bey yalı, Fazlı paşa yalı, Rasim paşa yalı, Asaf paşa yalı, Sahaflar yalı, Rafet paşa yalı, ruhtım üstünde Lütfi beyin kahvehanesi, ders vekili yalı, Seher hanım yalı, Saffet paşa yalı ve kayıkhanesi, Sedat Simavi yalı, Nevres paşa yalı, Saraylı hanım yalı, Şefik bey yalı, Kadri paşa yalı, Misk yağcı yalı, Yağlıkcı Hacı bey yalı, Vecihi paşa yalı, Hürşit efendi yalı.

Bu yalıdan sonra "Kanlıca - Anadoluhisarını teşkil eden Kurbağlı dereye kadar üç yalı arsası vardır: Rıza paşa yalı arsası, Üryanî zade yalı arsası, Bedestani Fabri yalı arsası."

Kanlıca yalılarının tarihçesinde muharrir, en eski kayıt olarak Tanzimattan geriye geçemiyor. Evliya Çelebi ile Vada arasında uzun bir boşluk kalıyor. İşte ben, burada, mâziye doğru bir iki adım daha atmak istiyorum, ikisi üçüncü Selim ikisi de ikinci Mahmut zamanında tanzim edilmiş dört tane Bostancıbaşı defterinde Kanlıca körfezi sahillerine ait kayıtları naklediyorum. Bu defterlerin en eskisi Hicri 1206 (1791) de, sonuncusu, da Yeniçeri ocağının lâğvından az evvel, Hicri 1227 tağunundan sonra yani 1812 ile 1826 arasında tanzim edilmiştir. 1791 den 1826 ya kadar geçen ruhu asır içinde Çubukludan Anadoluhisarına kadar uzanan sahilin manzarası şudur:

Çubuklu bahçesi ve bahçenin Bostancılar ocağı ve iskelesi ve yanlarında harap camii şerif - Çakalburnu ve Bahai setleri - Abi leziz çeşme - Sultan Bayezit kâtibi İsmail efendinin yalı, ki (Ahmet beyin biraderi) diye meşhurdu, bilâhare Yeniçeri ağalığında bulunmuş bir zatın refikasına intikal etti - Meremmat kâtibi Nuri efendinin yalı, bu yalıyı ilmiyeden Derviş bey aldı. 1812 den sonra İzmir kadısı olmuştu - Şuayip Molla vereselinin ya-

lısı; bu yalı Hafız Ali efendiye, ondan Defter emni Muhip efendiye intikal etti - Aralık iskelesi Arapzade Sadık Molla vereselinin yalı, ki bunlardan Zeki Molladan adlandırmayen ve Sekban başlığa kadar yükselen bir zata intikal etti. Diğer aralık iskele - Kadı Ahmet efendinin yalı, Küttaban Derviş efendiye intikal etti, ki bu zat bir ara Anadolu muhasebeciliğine kadar yükselmiştir - İsmailin kayıkhanesi - Fındıkzadeler yalı, 1800-1826 arasında evvelâ baturhaneye nazırı Mehmet efendi, sonra Şeyh Ahmet efendi adında bir zat burada kira ile oturmuşlardı - Sır kâtibi vereselinin yalı - Vakıf iskele - Diğer Sır kâtibi vereselinin yalı, bu yalıyı Mısır kapı kethüdesi Necip efendi aldı - Salihane ve Salihane iskelesi - Kasap dükkânı - Reis oğlu İsmailin evi, ve kahvehanesi - İskender paşa camii - Pazar kayığı iskelesi - Kahve ve dükkânları - Kanlıca iskelesi - Ekmekçi fırını - Şeyh Emîni Simavi zadelere yalı, Haremeyn Câbiri Abdullah efendiye, ondan Unkapanı esnafından dökmeci diye anılan bir zata intikal etti - Ata efendi yalı ve kayıkhanesi; bu zat Şeyhülislâmğa kadar yükselen ve üçüncü Selimin halinde en büyük entrikaları çeviren meşhur topal Abdullah efendidir - Kudüs mollası Ahmet efendi yalı ve kayıkhanesi; bu zat meşhur Sahaflar Şeyhi zade Esat efendinin babasıdır, mutbaai Âmire nazırlığında bulunmuş, sefir olmuş, ilmiyede Rumeli kazkerliğine kadar yükselmiştir. Ölüncüye kadar gözünün meşihatte kaldığını söylerler, öyle ki, Şeyhülislâmın azillerinde hatırdan çıkmaması için, emekliye ayrıldıkları sonra çekildiği yalısından kısmen pazara kayığına tandır kurdurarak Saraya ziyaram ve kandil tebriğine gidermiş - aralık iskele - Münib efendi yalı - Sultan Bayezit imamı Sadık efendinin yalı - Uzoglu Mehmet Hasekinin yalı - Arpa emini yalı - Osman efendi yalı - Şehlâ Mustafa ağa yalı - Ahmet Reşit efendi yalı - Şeyhülislâm Salih zade efendi yalı...

